

38.
Q. B. V.

DISSERTATIO POLITICA
DE
PRUDENTI
VERITATIS
COMMUNICATIONE

Qvam

Consentiente ampliss. ad AURAM Facultate,
Philosophica,
PRÆSIDE
VIRO CL.

Mag. ALGOTHO A.
SCARIN,

Hist. & phil. Civ. Prof. reg. & ord.
publice examinandam s̄sistit

Pro GRADU,
ERICUS MUNSELIUS.

Ostro-Botniensis.

Ad diem XIV. Junii A:o 1738.
horis & loco consuetis.

ABOÆ, exc. Joh. Kizempe, R. Ac. Typi

Se. Königl. Maj:t
Hochbestaltem Oberst = Lieutenant
Bey Dero

Leib = Dragounier

Dem Hochwohlgebohrnen Herren /

Herrn ROBERT MUHL,

Gnädiger Herr.

So wohl die aussündige Tapferkeit, welche
Ewr. Hochwohlgebl. in DEGO zwanzig
jährigen Feldjügen unter Se. in Gott ruhenden
Königl. Maj:t König CARL des XII. helden-
mühigen anführung bey allen Gelegenheiten,
gegen die Feinde des Vaterlandes erwiesen,
und dadurch IHREM Nahmen fast unsterblich
gemacht; als auch die Liebe, so DIESERWEN
zu allen Tugendhaften studierenden tragen,
und insonderheit die hohe Gnade, welche eine ges-
raume Zeit unvorürdig zu genießen die Ehre ge-
habt, haben in mir den kühnen Entschlus erweckt
Ewr. Hochwohlgebl. die Früchte meines fleiss-
es mit aller Ehrerbietung zu überreichen, dessen
Inhalt ist, die Vorsichtigkeit, welche die
Menschen bey Mitteilung der Warheiten
gegen einander in acht zu nehmen haben.
Mich hätte zwar die Furcht IHREM mit so et-
was geringes aufzuwarten davon abhalten kön-

nen, wennsich aber mit dieser Schuldigkeit solange hätte warten wollen, bis ich etwas würdiges für Ew. Hochwohlbegl. ausgearbeitet, so dürfte ich mein Grab viel eher, als diese Ehre erlanget haben. Mein Abssehen ist zwar hierunter keines weges dadurch auch den geringsten Theil meiner schuldigkeit abzulegen; denn OERD Hochgepriesener Nahme, so diese Arbeit hieret ist vielmehr eine hohe Ehre für mich, und wenn Sie selbiges gnädigst aufzunehmen geruhen, mehr eine neue Wohlthat als eine Vergeltung zu nennen. Hoffe immittelst OJESSEBEN werden mit meiner demühtigsten Ergebenheit zu frieden seyn, und bis wir das Glück mehr Vermögen zur Bezeugung meiner verpflichtesten Dankbarkeit giebet, OERD Hochschätzbares Patrocinium mir ferner Hochgeneigt gönnen. Darum OJESSEBEN allerdemühtigst bitte, und aus innerstem Grunde meiner Seelen wünsche Gott wolle SIE nebst OERD Vorachmen Hause, mit allem hohen Wohlseyn überschütten, und in OERD teuren Leben den vor des Vaterlandes noch unzählige Jahre erhalten. Dieses ist das eifrigste Verlangen aller treuen Patrioten, unter welchen keiner mit mehrerer Ehrebietung als ich verharret

Hochwohlgebörner Herr Oberster Lieutenant Gnädiger Herr

OERD

Gemühtigster Diener und treuer
Vorbitter
ERIC MUNSELIUS.

Nobilissimo & que Consultissimo VIRO ,
Dn. MARTINO POLVIANDER,
JUDICI territoriali per districtus Uhla-
& Cajanaburgensem in Ostrobothnia æquis-
simo , PATRONO certissimo.

Probatae integritatis ac Fidei VIRO ,
Dn. GERHARDO HÆLLBERG,
QUÆSTORI ante hac Provinciali Ostro-
botniæ adcuratissimo fidelissimoque ,
FAUTORI exoptatissimo.

Spectatissime prudentissimoque VIRO ,
Dn. JACOBO FALANDER ,
Consiliario civitatis GamieCarleby æquis-
simo, Fautori plurimum honorendo.

Quanto altius Vestræ, PATRONI & FAU-
tempore mibi præstata grato meo infixæ
eundem Vobis palam faciendi copia nunc quan-
Nominibus Vestrīs obligatorias hæc pagellas ,
venerabunda tamen mentis efferam , suspensio
plerimque permitte Favori Vestro esse inclu-
atque prosperitatem voveo

Nominum
Observantissi-
ERIC

Admodum reverendo atque præclarissimo VIRO,
Mag. SIMON: FORSTROEM,
PASTORI Paldamoënsium dignissimo,
Districtus Cajanaburgens: PRÆPOSITO
gravissimo, ut olim PRÆCEPTORI in-
tegerrimo, ita nunc Patrono certissimo.

Plurimum reverendo atq; præclarissimo VIRO,
Mag. PETRO HÆLLBERG,
PASTORI civitatis *Christine*, nec non
Paroeciaæ Lapfierdensis longe meritissi-
mo, ut PRÆCEPTORI antea fidelissimo,
ita nunc FAUTORI æstumatissimo.

Speciabili & integerrimo VIRO,
Dn. CHRISTOPH. CARLBOM,
Mercatori urbis Gamle - Carlebyenses
percelestri, Fautori æstumatissimo.

TORES maxime colendi, beneficia nullo non
sunt animo, tanto magis mibi gratulor, quod
sulacunque mibi suppetat. Inde enim est, quod
meritis Vestris quamvis non respondentes, in
velim consecrataresque. Accipite itaque benigne,
sum me, qui omnigenam Vobis, felicitatem
semperque vovebo
Vestrorum
mus Cultor
MUNSELIUS.

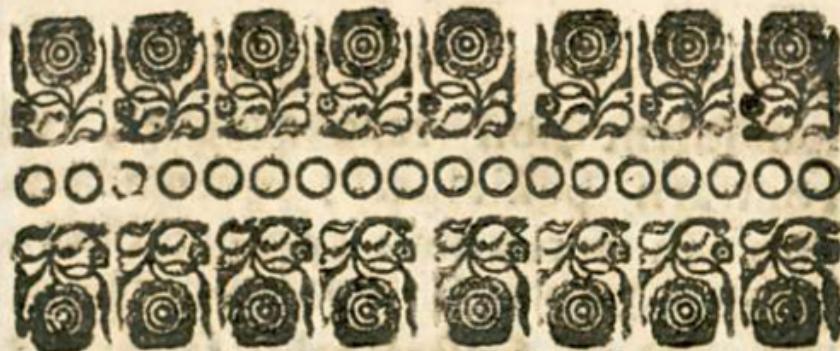
Handelsmannen i Uhleå Stad /
Greborne och Högvålvärd
Herr JACOB SALANDER,
Högtående Svåger och Gynnare.

Het estim, Herr Svåger, jag
Stådse hyst i hiertat inne
För Er dyad och goda sinne,
Alt ifrån den föresta dag,
Som jag haft den förmåna wärde
Att jag Eder känna lärde,

Hat nu mer förvandlat sig
I en kärlek helt förtragen:
Den att visa redebogen
Jag förbunden finner mig,
Hålst som man från Norr mig svarat,
Att I Er med GLÄCKEN parat.

Til ett tecän ofelbart
Härutaf, jag Er nu gifver
Doch Ert mackra namn tilskrifver
Detta verck, fast ej så rart.
Jag bändget up min mening,
Så blir starkar' vår förening

Högvålvärdade Herr Handelsmans, min
Högtående Herr Svågers
Hörsamme tienare
ERIC MUNSELIUS.

S. L.

IN probanda *VERITATIS* ex-
istentia tanto breviores eri-
mus, quanto certius constat
hominibus istam facultatem a
DEO concessam esse, ut, si ratione
sua recte utantur, veritates quam-
plurimas, non modo ipsi de novo,
rationibus, tam a *posteriori*, seu per
experienciam, beneфicio sensuum,
quam a *priori*, seu per *rationem*, be-
neфicio intellectus, deductis; inventare,
sed & ab aliis prolatas sub
examen revocare, earumque funda-
mentum rationibus solidioribus aut
evertere aut firmius stabilire que-
ant; ea quae omnia certitudine sua
animum ita convincere possunt, i-

A me

mo solent non raro quoque, ut
contrarii possilitas, quemadmo-
dum in veritatibus probabilibus,
locum plane non inveniat. Qvum
itaque Deus frustra nihil faciat, id
qvod summæ ejus & exquisitissimæ
contrariaretur sapientiæ, inde neq;
existimandum fortuito & sine ulla
ratione sufficienti factum, ut ani-
mam nostram facultate cogitandi &
super res atque actiones reflecten-
di instrueret. qvin potius ad no-
stram felicitatem eam nobis con-
cessit naturæ præstantiam, ut per
eandem veritates cognosceremus, &
adeo per cognitas veritates ad feli-
citatem generis humani promoven-
dam instructiores evaderemus.

S. II.

HAnc vero humanæ felicitatis pro-
motionem, qvum sola veritatis
cognitio apud unum hominem, in-
primis si ceteris omnibus abscon-
dita fuerit, efficere non possit, pa-
ter ultiro, homines ad cognitas ve-
ritates cum aliis communicandas
esse obligatos, finem hanc cesero-
qvin

3

qvā si feliciter conseqvi velint. Ut
enim iuxta naturā legem singuli &
universi obligati sumus ad felicitā-
tem humānam in genere promo-
vendam, (qvod sit p̄statiōne cūm
eorum officiorum , qvæ absolute
necessaria sunt , & sine qvibus so-
cietas humana nullo modo consta-
re potest, qvæqve adeo perfectam
involvunt obligationem , ut qvovis
modo ad ea p̄stanta qvoqve cogi
possimus, tūm qvoqve ceterorum ,
qvæ solum ad commoditatem spe-
ctant , hoc est , sine qvibus socie-
tas humana , qvamvis consistere
qvodammodo , homines tamen in
ista commodam & copiosam vitam
agere nullo modo possunt , qvor-
sum officia p̄ctorum immo huma-
nitatis alia atqve alia referre pos-
sumus , qvæ per se imperfectam tan-
tum gignunt obligationem , ut ad
ea p̄stanta nullus ab alio cogi
facile possit) & veritatis cognitio
omnis ejus est indolis , ut funda-
mentum nullius non felicitatis, tūm
qvoqve commoditatis vita ponat ,

seqvitur respectu finis tam necessarii obligatos quoque esse nosmet, ut cognitas veritates cum aliis communicemus; tanto magis, quanto omnibus datum non sit, ut omnes veritates promiscue investigare possint. potius necesse habent finiti homines, pro ratione capacitatis suae quoque, in nullis non rebus a se invicem manuduci atque informari.

S. III.

Veritas heic nobis nihil aliud est, quam cognitionis & cogitationum cum rebus extra mentem nostram positis, exacta congruentia. Quæ, quamvis una sit eo sensu, ut de una eadem quæ re affirmando & negando idem simul & semel pronunciare prorsus impossibile sit, pro diversitate tam principii, objecti & medii variare & multiplex esse possit. In genere de omni veritate observandum, quod in se & ex intentione divina, bona sit. Qui contrarium statuum, dicuntque ignorantiam & errorum non minus quam veritatem

tem boni nomen mereri, ad scopum
ipsum, quem intendit DEUS, dum
hominem conderet, non satis at-
tendunt; qui respectu *anima*, quam
ratione, adeoque facultate intelli-
gendi exornavit, non aliud esse po-
suit, quam ut per hanc præstanti-
am naturæ suæ homo ad veritatis
perveniret cognitionem. quum ra-
tio nihil aliud sit, quam rectus in-
tellectus usus & omnium veritatum
earum que nexus persipientia; ut
quo majori haec in re intellctus
luce polleat, eo instructiori quoq;
ratione hominem prædictum esse
censendum sit. Quid n. que homi-
nem ad veritatis cognitionem ca-
pacem condidisset DEUS, nisi præ-
vidisset hoc ut aptissimum illi me-
dium futurum, quo perfectionem
& conseqv nter felicitatem suam ve-
re premoveare posset. quæ perfe-
ctio & felicitas hominis præcipue
in ejusn odi bonorum, quæ vitam
eius quietam magis & instructam a-
ctu efficiunt, possessione consistit.
Hac autem bona, quum respectu in-
tellectus

Geollectus non nisi veritates esse possint, sequitur easdem per se quoque, istius indolis esse, ut propter influxum, quem (si recte omnia apud hominem procedant) habent in voluntatem (utpote quae ad amorem recti & veram virtutem inde permovetur) ad perfectionem & felicitatem hominis singulæ operantur; dum contra ignorantia defectum indicat rationis, & per errorem ferimur ad amandum & appetendum ea, quae tantum apparetur bona sunt & constanter nos felices reddere nequeunt. Hæc autem veritatum bonitas cum earum necessitate non est confundenda. Non enim ille nobis est sensus, ac si omnes pari passu ambulare, unquamque præ altera prærogativam in vita humana non habere existimus; quin potius propter influxum, quem in felicitatem hominis, tam civitem externam, quam mortalem internam habent, magis vel minus necessariam aliam atque aliam veritatem esse, lubenter concedimus
fir.

7
firmiterque statuimus. Per se vero
& sua natura aliquam noxiari esse,
& ad destructionem, nedum corru-
ptionem felicitatis humanæ tende-
re, hoc est quod pernemus.

§. IV.

Hence in antecellum observatis,
quamvis veritates omnes per se
bonæ sint, & ad perfectionem homi-
nis quæque pro suo modulo plus vel
minus conferant, & conseqventer
inde concludi posse videatur, quod
nulla in communicatione earum
cum aliis, opus sit prudentia, sed
potius officium uniuscujusque reqvi-
rat, ut promiscue & sine discrimi-
ne manifestet & in notitiam alio-
rum venire faciat easdem, in pri-
mis illas, de quibus dictum modo
fuit, quarum illa bonitas, illa in-
doles esse præsumitur, ut per se
homini nocere non possint, & pro-
inde neque contemtim haberi de-
beant. Interim quum incident tem-
pora sœpe, quibus ea, quæ maxime
digna videntur homine justo bono-
que, commutentur plane & contra-

zii evadant, & obsecantu eodem, præter multas alias circumstantias, non nunquam etiam ipsi homines, quorum convictu consortioque utimur, in causa esse soleant, ut ea, quæ vaga noverimus, parce & cum grandis promenda sint quam maxime intuitu incommodi, quod præter meritum accidere poterit manifestanti ipsi modo, præsertim vero aliis: quis quæso non dixerit prudenter, ut in ceteris, ita hoc quoque rerum humanarum articulo, in consilium unicuique adhibendam esse quam maxime, si modo verum ab unaquaque veritate ceteroquin pendentem usum attingere & esse qui auspicio velit? De temporibus, quorum genio, perinde atque bonæ conscientiæ, omnes veritates non semper conveniunt, dixit quondam Tacitus (4). Rara temporum felicitas, ubi sentire quæ velis, & quæ sentias, dicere liceat. Fuerunt ubique, olim & hodie quoque tempora, quibus veri consilii periculosa liberitas, veri dicendi audiendiisque potestas

9

itas sapientiae studiosis ademta est,
ne quidquam honestum occurrat.
In quam sententiam judicium Gra-
cianæ limatissimæ eruditionis viri Hi-
spani non pigebit apponere: **b)** Leute
inquit, von recht seltenen und ungemein
ne gaben müssen ihre fata von den
zeiten, darinnen sie leben, erwarten.
Nicht alle haben an ihrem seculo ei-
ne zeit gefunden, die sie wohl erle-
bet zu haben verdienet hätten, und
viele die zwar dergleichen gefunden,
haben doch nicht so glücklich seyn kön-
nen, daß sie selbige sich recht hätte-
ten zu nutz machen sollen. Viele wä-
ren eines besfern seculi wohl würdig
gewesen, inmasser nicht alle zeiten al-
so beschaffen, daß das, was gut ist,
darinnen sollte durchdringen und ems-
por kommen können. Alle dinge in der
welt haben ihre zeitwechsel; so gar
die grössten vollkommenheiten gelten
nur so lang sie mode sind. Jedoch
ein weiser hat bey dem allen das glück,
daß er sich verewiget. Ist demnach
gleich gegenwärtiges seculum, nicht
sein rechtes seculum, so können es
doch

Doch viele folgende seyn. Ad loca quod attinet, etiam respectu illorum incommunicanda veritate, singularis circumspectio adhibenda est. Sic ob scopum diversum, qui in casbedra academicæ est præcipue auditores doctior seddere; in suggestu vero ecclesiastico mores eorum, quorum interest, informare, & ad pietatem honestatemque componere, quin ibi multas liceat cum fructu profere veritates, quæ sic puta in ecclesia, non tantum omni carerent ulu, sed etiam prorsus inconvenientes essent: & quamvis in se utilles, nil nisi ludibrium comunicanti tamen procrearent, nemo est, qui inficias iherit. Ante omnia vero hominum, quibus cum veritas communicanda est, ratio haberi debet. Hi enim non omnes in veritatis negotio rite se gerere norunt, utpote quibus ob inertiam modo desidiamque, modo ob voluntatis eorum perversum habitum, veritatis cognitio saepe accidentaliter ansam ad impietatem & superstitionem, & nescio quæ non vita

vitæ humanae nocentissima sectanda
subministrare potest. ubi contra,
si errori, saltim ignorantiae suæ e-
osdem secure indormire concessis-
semus, occasio quoque illis sublata
fuisse detrimenta varia malaque in
publicam privatamque rem longe
lateque disseminandi (*). Qvor-
sum illos qvis jure referre posse vi-
detur, qui superficiariæ cognitio-
nis, quam sibi quocunqve modo ac-
quirere potuere, non alium finem
præstitutum esse volunt, quam vir-
tutem strenue perseQUI, & cona-
tus publice profuturos aliorum, ob-
treccatione & inyidia omni distrin-
gere. Decerpitur uva labrusca de
vinetis optime sape pastis & præ-
paratis. Ingenii agro, seminibus &
doctrinis sinceris ex fundo quamvis

refe-

(*) Etiam principi multa prudenter
celari posse, ubi minister DEI esse desio-
nit, sub exemplo Samuelis subducen-
ti Sauli veram & primariam causam
adventus sui, ex sacris pandectis 1. Sam.
26. notum est.

refecto, steriles dominari avenas iā-
didentidem, peccatis & erroribus luxu-
riare, qyotidiana, qvod dolendum,
plus satis evincit experientia.

(a) Hist. Lib. I. Cap. I. 6.

(b) in Oraculo Max. 20. Vid. Walch. Lex.

S. V.

QUAM necessarium autem sit, re-
ita comparata, omnem adhi-
buisse prudentiam, plurima quoq;
reformatæ Christianæ religionis exem-
pla primorum temporum passim &
ubique docent. A nostræ gentis ec-
clesia ejusque reformatoribus inci-
piam. Constat de pseudomartyribus
iisdemque superstitione sanctis Scan-
dianis regibus primorum temporum,
præsertim vero, Olavo Crasso, Nor-
vagiæ Rege, qvod profligatis supe-
rioris ævi, puta gentilismi fallaci-
is atque mendaciis, veritatem chri-
stianæ pietatis intra fines regni sui
plantare aggressus fuerit. Institu-
tum laudabile & heroicæ pietatis
illud qvidem, sed qvod non omni-
bus magis probasset solum, sed &
felicius preverxisse, si quo zelo, e-
adem

adem quoque cautione & circum-
 spectione aggressus fuisset. Est ut
 Doctoris, ita PASTORIS populi quoque
 non fortitudine semper, sed & pru-
 dentia opus aggredi. Non oportet
 religionis obtentu deglubere cives
 suos. Ad objectum patiens oportet
 agentem sese accommodare. cum
 teneris agnis iisdemque carnalibus
 & a matre ecclesiâ rubentibus et-
 iamnum balbutire debet, & a soli-
 dioribus cibis, quam quos digerere
 possunt infirmi, ad tempus abstine-
 re. Ut gentiles facilius lucrifacere
 possent Patres ecclesie, de iisdem an-
 nales perhibent, quod licet non
 dubitaverint ipsi, quin consisteret
 regnum Christi in justitia cordis, non
 in externa rituum & certorum cul-
 tuum observatione, in non paucis
 externis ritibus eorum, quibus ma-
 xime pascebantur, tamen cum iis-
 dem condescenderint. Nostri reges
 & doctores primorum temporum,
 si consilio & providentia eadem
 illi quoque processissent in commu-
 nicanda canonica fide & veritate sua,

tot & tantis impedimentis progressus ipse conversionis non fuisset expositus, necessitatemque perdendi atque pereundi una cum civibus, ipsi facile evitare potuissent. Majori itaque, uti dictum modo fuit, hac in re prudentia Patres in primitiva ecclesia usi fuerunt, quibus circa informationem & institutionem, tam ex gentilismo quam Judaismo ad Christianismum convertendorum, id consultum publiceque sanctum erat, ut recondita religionis dogmata abstrusioresque fidei articulos primum iis non traducerent, sed tantum veritates maxime practicas simplicissimaque fidei rudimenta, ne grandibus sententiis, cetero uti ipsis videbatur, absurditate dogmatum, omnem rationis humanae sphæram transcendentium, statim ab initio ab ulteriori in eadem doctrina proficiendi desiderio absterrerentur. Postea vero animis eorum sic preparatis, huic fundamento graviora fidei capita & mysteria paulatim superstruxere, donec tandem

dem in numerum fidelium per S. baptisma assumerentur. Quæ methodus convertendi infideles, quin multum profit rei christianæ, nullum est dubium. Eandem etiam prudentiam Ap. Paulus se obser-vasse fatetur, dum Corinthiis suis (imo Atheniensibus in areopago) ab initio quoque lac, non durum cibum præbuuisse dicit, quodum ob carnalitatem suam hunc recipere nondum valuerint (⁴) Quid? quod ipse Christus quoque haud diversa methodo usus est, cum multa ha-bens, quæ non portare posset grex tener, parabolis pleraque propo-neret. Discipulis plura tradidit, eos-demque sensim in omnem verita-tem demum deduxit, ut puta pro-vectiores, & a Sp. Sancto magis il-luminatos atque confirmatos.

§. VI.

VERUM enim vero, qua in ecclesiâ sticis magna, eadem in politiâ certe non minori circa veritatis ma-nifestationem uti decet prudentia (⁴) s. Cor. 3: 6.

circumspectioneque; quum saepē
ratio status & salus totius reip. re-
quirat, ut ad evitandas majores
tempestates, dissimilantur vicia, sive
status sive ipsorum civium fortiora
quævis. Illa quamvis in se toleran-
da non sint, tamen in quantum mi-
nori cum offendiculo conjuncta es-
se censentur, oculis sublata civium,
quam si publice perstringantur, ce-
dere tempori & obliquato sinu ve-
lificari satius erit, quam veri di-
cendi zelo & æmulatione intempe-
stiva, publicam salutem infelici a-
leæ exponere. Quemadmodum e-
nim quidam morbi, qui tempore
longo invaluerunt, remedia tan-
cum non omnia respuunt, certe dif-
ficillime & non nisi ex longiori
mora itidem curari possunt; ita in
rep. dantur vicia saepenumero reme-
diis omnibus valentiora, quæ præ-
stat conniventia præterire, quam
imprudenti animadversione efficere,
ut eorum vis magis magisq; ingra-
vescat. Quod si autem perstringenda
& eradicanda fuerint, prudentiæ

est temperare media ; modumque in numerato habere , quo rite applicari debeant , ut finis & effectus , qui intenditur , obtineri queat . Tali prudentia non sine primo effectu usum fuisse Narba-*nem* in reprehendendo Rege Israelis **DAVIDE** , proprio judicio se ipsum mox condemnante , sacræ litteræ testantur . (a) De *Ambrosio THEODO-*
SIIIM Aug. ob cædem in Thessaloni-
 nenses patratam excommunicante ,
 quod eandem in suo pastorali mu-
 nere obeundo prudentiam adhibue-
 rit , pronunciare non possumus .
 Qvamvis enim factum apud piissi-
 mum & mitissimi ingenii Impera-
 torem eventum habuerit optimum ,
 adeo tamen circumspectione ju-
 sta atqve decenti multis caruisse
 existimatur calidior magis qvam
 cauter Doctoris , cetera summi ,
 fervor , ut , si in aliud principem
 incidisset , in periculum penitus ab-

B

olem-

(a) 2. Sam. 12: 1. scqq;

olendæ novellæ ecclesiæ, immo rei-
publicæ quoque, erumpere quam
facillime potuisset. Quidam, interest
illud majestatis imperii quoque quā
maxime, hanc eandem, circa
correctionem morum civium suo-
rum observare prudentiam; quem
admodum fecisse *GUSTAVUM I.*
Sueciae Regem proditionum legimus.
Is, ne quæ porta iterato pandere-
tur reducendæ superstitionis ponti-
ficiæ, crimina, quibus majestatem
regni ipsam vere & satis acerbe vio-
lasset *Doctor evangelicus* magni nomi-
nis quidam, dissimulare satius esse
putavit, quam proditione intem-
pestiva erroris & peccati illius effi-
cere, ut veritati cœlesti dicam scri-
bendi occasionem iterum invenirent
maligni. (b)

§. VII.

AD declinandas publicas tempesta-
tes, i. e. ne quis reipublicæ aut
religionis prætextu, seditionis e-
rum-

(b) *Vid. Disserr. de Theodosi excom-
municatione pag. 87.*

xumpendæ locus sit, illam in imperio prudentiam veri dicendi directam fuisse quisque videt. Verum sunt, qui privatim etiam veri noscendi audiendiique incapaces sunt; qui coloratam magis quam nudam veritatem adspicere volunt. Illorum intuitu capacitatis utilitatisque, adeo non semper sermone & ceteris signis simplicem veritatem repræsentare convenit, ut fictionum & fabularum involucris, immo imitatione vitiorum, quæ animis regnant, ad revocandum ab errore gradum, eosdem permovere, honestum magis sit censendum. Certe non alia causa est, cur prudentia civilis & literaria tot & tam diversas scholas proficientium atque prosectorum, parvulorum atque adulorum (c) in primis vero mo-

B 2 ralia

(c) Sinenses veteres sub ista notione & distinctione gemina suam rem scholasticam omnem adornasse: in altera parvulos, sine metu superioris, bonis moribus adspicere: in adulorum vero, re-

ralia proponendi modos alios atque
alios, puta per dialogos, apolo-
gos, satyras, characteres &c. ex
cogitaverit. Prudentia itaque est qua-
si anima omnis virtutis, qua ne-
glecta, optima in se licet, desipiunt
sæpen numero, & in vitia degenerare
possunt. Ea igitur circa veritatem
communieandam tanto magis est ad-
hibenda, quanto intempestiva sui
professione eadem, tam publicis
quam privatis rebus perniciem, o-
pinione citius accelerare & possit
& soleat. Inde igitur, quum veri-
tas in se bona, immo optima, pro
alia atque alia temporum & circum-
stantiarum conditione, in primis au-

tem
gum & magnatum filios, & qui inge-
nio plus ceteris valerent, sponte & suo-
pro genio, itidem cum auctoris & mo-
deratoris verum supremi ignorantia, ad
altiora enixos fuisse contendit Wolfius
in oratione de philosophiâ practica
Sinarum. Illud autem sobrie & pie,
an vero secus gestum fuerit, alii video-
rint.

gem vitio abusuqve hominum, invita, immo noxia fieri queat, tantum abest, ut contra conscientiam facere existimandi illi sint, qui unus alteriusqve veritatis communicationem ad tempus intermitteunt, & quandam veri rectique ignorantiam admittunt, si quæ spes majoris boni potiundi cum eadem conjuncta fuerit; ut potius contra officium, adeoque conscientiam facere censemus unumquemque, qui in veteratæ, in moribus hominum, disciplinæ praviearem, recti rigore nimio & intempestivo, eodemque plerumque inutili, retorquere aggressus fuerit.

S. VIII.

Interea tamen non negandum dari quasdam veritates tam necessitate quam utilitate praestantes, quæ cum gloria Dei saluteqve proximi, utraqve a nobis semper sollicite & impense promovenda, nexus tam indissolubilem habent, ut sine Divine majestatis læsione, sine læsione caritatis proximi & salutis propriæ

de-

detrimento manifesto ; premi aut
reticeri plane nequeant. Religionis
Christianæ illam esse indolem non
pius facile quisquam negaverit. Illi-
us veritatem quisquis semel agno-
verit , ubi periclitatur honor &
gloria Numinis , ob incolumentem
aut utilitatem privatam aliquam, de-
serere aut dissimulare non licet, ut-
ut in papatu commoda & lauta
vivendi ratio faciat , ut ex ordine
clericorum multi minus pie & ho-
neste, quam incommode vivere ma-
llint. Certe de matrimonio rectio-
ra , quam quæ proficitur ecclesia
eorum , sentire plurimos nullo mo-
do ambigendum. Judæorum ponti-
fices præpostorum cum papicolis il-
lis , veritatis cœlestis puta , occul-
tandæ tenorem eundem servasse
sacræ litteræ testantur ; (a) quod
quamvis ob miracula Salvatoris , o-
mnem humanæ mentis vim atq; ca-
ptum exsuperantia , multi credide-
rint in illum, incommodorum metu ta-

men ~~aliis~~, ne e Synagoga ejicerentur, immo ipsi etiam, ne quid decederet aris & focis, id est redditibus & ambitioni eorum, neque ipsum neque oracula divina illius confiteri sustinuerint. Qva sua simulatione, qvin in gloriam Dei valde impegerint, sibi ipsis multum detrimenti attulerint, immo plebejorum quoqve saluti male consulerint, nullo modo dubitandum. Qvandoquidem enim gloriæ Divinæ manifestatio, qvalem nos in hac fragilitate præstare valemus, præcipue in evangelii seu cœlestis veritatis fidei agnitione, ejusqve coram hominibus confessione, consistit, remanet licitum fuisse nullo titulo aut modo, propter metum periculorum & ignominiaæ, existimationis apud homines, voluptumqye & commodorum hujus viæ intuitu, conscientiæ hanc confessionem suppressere. eo minus certe, qvod & ceterorum istius temporis hominum salus partim, inde
qvo

qvoqve pendere videri possit. Eos-
dem , tanquam plebejos , aut si di-
cere mavis , laicos , suo exemplo
ad eandem veritatem consecrandam
& amplectendam potius erigere de-
buissent. Interim ubi contingit , ut
Præfecti sacerorum ipsi publice re-
spuant & abnegent sanctam & ho-
nestam pietatem , hominibus ple-
bejis & rudibus , majorum mores
priscos constanter seqututis , noxæ
adeo non magnæ erit turpitudini-
que , si exemplo moti ductorum , a
veritate illi qvoqve aberraverint ;
illi suas qvoqve ollas adipe ferven-
tes respiciant , qvibus altius in res
qvascunqve & veritates , earumqve
salutarem necessitatem penetrare da-
tum non fuerit. Sic & qvotidie ad-
huc , vi conscientiæ , qvivis Christia-
nus & imprimis Doctor ecclesiæ
tenetur ad vitia fratris detegenda
eaqve corripienda , nisi reticentia
& intempestivo silentio culpæ &
pœnæ participem se ipsum reddere
malit. Circa qvam correptionem ,
aut

aut si dicere mavis, *veritatis* cum affectu dolorifico junctam contestationem, dum sit privatim, licet absolute supra assertam qvisque observare debeat prudentiam, ut nimis opportuno exerceatur tam tempore quam loco, ne forte alias plus acerbitas & detrimenti, quam conversionis & emolumenti apud errantem pariat: Non tamen eo valere debet, ut ab ecclesiæ ministro intermitti posse *correptio* penitus & omnino sit censenda: utpote quem, sine ullius personæ respectu, sine omni gratiæ captandæ aut amittendæ intuitu, tenerimæ obligationis suæ habita ratione, occasione data quacunque, hanc muneris sui partem strenue peragere oportet.

S. IX.

IN hujusmodi ceterisque consimilioribus casibus veritas non subducenda, potius dimications & pericula pro eadem vindicanda, propagandaque, nulla non exantlanda. Etenim si quid solidi proverbio insit vul-

ga-

gatissimo illi, qvod veritas odium
pariat, qvi fieri potest aliter, qvam
ut veri bonique intrepidi professio-
res ab hominibus, qvibus, ob vo-
luntatem ad vitia, qvam ad virtu-
tes proniorem, affectusqve ad fal-
sa magis qvam ad vera inclinantes,
veritas plerumqve sordere solet,
multa perpeti cogantur? *amaras*, Ter-
tuliano teste, est veritas, *Et qui lo-
quuntur eam, repleniar amaritudine.*
(a) Illa qvum doceat voluntatis e-
normes motus, affectuum im-
petus, passionumqve prædominan-
tium æstum & cetera penitus eju-
randa esse: animum contra ad vo-
luntatem Divinam exacte compon-
endum, si modo vera alias obti-
nenda erit felicitas: *inquam*, cum
hæc res illis ardua, difficilis atqve
molesta obvenire soleat; immo pe-
riculosum viam a paucis calcatam
omni studio contentioneqve sectan-
ti, ubi facilior & brevior alia præ-
sto est, trito magis itinere, certe-

non

(a) in *Apolog.* Cap. 13.

non adeo anfractuoso, ad felicitatem ducens; non possunt non veritatis osores cùm calumniis & conviciis proscindere, tum qvoque malorum omnigena vi, oppressum ire illos in uniyersum omnes, qvi e diverticulo in viam eosdem modo, modo alios temere vagantes, reducere adlaboraverint. Sed hæc incommoda qvanta & qvaliacunqve fuerint, non tamen apud veritatis cultorem tantum valebunt, ut ad simulationem, aut veritatis, qvam aliis debet, reticentiam incongrue inde permovereatur; multo minus tanti apud animum valere debent isti fluctus adversus honestum veridicendi studium excitati, ut a recto tramite eundem flectere queant & ad veritatis abnegationem perducere. Præsertim ille a flagitio tam tetro & abominabili animum suum intemeratū præstabit, qvi jam ante veriverbio illi non simplicem assensum præbuerit: veritatem, liceat ad tempus premi queat, nunquam te-

men opprimenti, nec calumniis extirpare posse; potius, has aliasque difficultates eluctatam, clariorem & gloriostorem nunquam non exsurgere solere. Quemadmodum hujus rei argumentum & documentum luculentum satis in religionis Christianæ ejusq; veritatis propagatiōe habemus. Illius indolem, naturæ & voluntati humanæ inimicam, cum cogitamus, quomodo sine viribus humana per abjectos homines propagata fuerit, & denique per tot & tantas persecutiones servata, quam veri zelotes DEUS ipse sit, & in spiritu atque veritate nosmet omnes ambulare velit, cuius in propagatio erit videre atque perspicere.

AD veritates, quas profari, an vero celari magis conveniat, utrum illæ, quæ ad famam & existimationem conciliandam pertinent, referendæ sint, in exitu dissertationis paucis dispiciendum. Sunt, qui ve-

lint

lunt omnem, quem supra bonis
gas mactavit egregiis & publico pro-
futuris bonis, citra suspicionem
ambitus, concessas vires suas de-
prædicare posse, cum sit illa com-
memoratio facta perfectionum at-
que munerum, non nisi proles or-
dinatae philautiae, & in homine di-
vine manifestatio gloriae quædam. Di-
splicuit hæc philosophia neque san-
ctioris disciplinæ doctoribus non-
nullis (a): qui licet censeant neu-
tiqvam tolerandos esse, qui de suis
inventis magnificentius quam veri-
us loqui solent, mentionem & glo-
riam meritorum illam tamen, quæ
eruditis & piis vires aggrediendi ar-
dua, suppeditare solent, inter bona
opera euangelica, aut si dicere ma-
vis, cum Christianismo nullo mo-
do pugnantia referunt (b) Nempe
pro ut ficitur ipse DEUS in glori-
am

(a) Schelvgigs *Synopsis controversie*
Pietisticæ. Artic. XXXI. qu. XII.

(b) C. Wolfi *Orat. de Sinar. phi-*
losoph. practica, pag. 92. 96,

am sui , qvod mundum ita condiderit, ut testetur effectus de caussâ summè perfectâ: ita lætitiam recte factorum , quam homo quis apud alios querit, in se vitii neque quidquam continere urgent (c): absit à gloriatione nostrâ modo *ambitus* crimen , quem , quia fœdum & interminabilem cupiditatem involvit, proinde quoque vituperabilem esse, universi consentiant.

Verum cum l. virtutis humanæ omnis , cujuscunque ordinis atque loci illa fuerit , centrum , quo collineare debeat, sit non nostra perfectio aut virtutis consummatio aliqua (d), ad quam ægrè magis , quam Stoicorum sapiens (e) in hac natu-

(c) Idem pag. 93. ēn not.

(d) pag. 54. &c.

(e) Eo nomine Græsis elim veniebat , cuius eo iudicio suscepta erat alio ad finem producta , ut nulla ignorantia nubeculâ, nulla prava cupiditatis admissa babe concaminaretur : qua ad verum scopum , circa nullas ambages conserderet,

naturæ imperfectione quis adspirare potest: sed officium nostrum & aliorum nostri æqualium procuranda incolumentis; præcipue vero mandatum Divinum, licet illius, pura Numinis influxum ad formam & essentiam virtutis, sint, qui adeo non multum requirant. (f) II. Περὶ αὐτῶν τῶν ποιῶν τὰς ἀρετὰς.

Θλογία

Et ab illo neque digredetur unquam.

(f) Veterum perseitatis doctorum Stoicorum apud Cicer. in lib. de naturâ Deorum, hoc de independentia virtutis moralis effatum legimus: virtutem nemo unquam acceptam DEO retulit. Et post pauca; num quis, quod bonus vir esset, gratias Diis egit unquam. Christianorum quamvis nemo existiterit, qui non Juris Natural. præcipuam partem agnoverit leges & officia, quæ se ad DEUM referunt; inventi sunt ramen, qui etiam si neque DEUS sic aliquis, naturæ jus nilominus fore statuunt; idque ejus indolis, ut ab eadem mechanicâ quadam ratione entia quoque mortalia determinentur. Illa vero hyperboleis, ut ipsa, an vero verbis

Gloryæ humilitati , non dicam Christianæ , de quā modo , sed & philosophicæ repugnet. III. Vanitatis (περὶ τὸ θεατήν) suspicionem non inanem post se reliquant laudes , nostro magis , quam alieno judicio exsculptæ : cui vero , puta alieno judicio , ad probandum plus auctoritaris , & ad audiendum plus jucunditatis inesse nemo non agnoverit. IV. Adeo non utilitatem veram aliquam conferant , ut potius æmulationes (g) & bella nullos habi-

Saltēm dissensiat a veterum illâ modo memorata , cum ad ungvem sic ab aliis expensum , nostrum non est in præsentia pluribus inquirere Nobis Max. Tyrii philosophi gentilis dissertatio magis Christiana videtur , quā contendit ille virtutem , sive intellectualem , sive moralem DEO in acceptis referendam esse non naturæ (per se) opus aliquid , artis humanæ esse . add . Jac . I . 17.

(g) Quæ Buddei , quæ aliorum sensus de filia ambitionis ista , alterum in Theologia moralis sua : ceteros

Habitura triumphos pariant, qvi non ad charitatis & aequitatis regulam, sed ad suos affectus exigunt & metiuntur omnia. V. Ex effato gentilium moratiorum, nemo ad Deorum benignitatem propius accedat, quam qvi citra omne emolumentum, de aliis bene merendi propensionem exerat: ex hypothesi vero neutericorum, puta barmenia præstabilita solertia ingenii, quatenus mechanismo subjacet, famæ præsumenda justo fundamento destituatur. VI. deniq; exempla omnis ætatis atque loci evictum eant, lapsus in nullo hominum genere cæbriores accidere, quam in excellentissimis ingenii; qvi prurientis eruditio-
nis & donorum confidentia suorum, non nisi extra metas se movere volunt; omnia perrumpere & ad applaudendum sibi, orbem eruditum, suis se fidiculis nullo negotio pertrahere posse sperant. Istis;

C.

quam vero in Oratione jam ante eis, confessa

quam, argumentis, in utramque par-
tem ponderatis, presumptionem propa-
ganda gloriae, de qua quæsircum fuit,
coram rationis tribunali caussâ ceci-
disse; & si qua nostri cum hono-
re mentionis injiciendæ ratio ap-
pareat aliquæ, ne similitudine ho-
nesti decipiatur (b) aut alios de-
cipere velle videamur, (*) inter
occultandas magis quam propa-
landas veritates referendam esse,
quisque videt.

Verum non à naturali lege modo,
sed in primis revelata procul disce-
dunt nominis & honoris aucupia
ista. Qui modus naœdia tunivèr IPSUM

(b) Confer eloquentiss. Antiphilie Gal-
li Flechierii librum de falsitate vir-
tutum humanarum.

(*) Virtuti cupiditatem suas impu-
bare: pro eadem depugnando solempnissime
sibi vincere, & illa velut præfatione am-
bitum suum oculis vulgi subducere, am-
bitiosæ solemniter esse solere Barclajus in
icione venuste & arguto obseruare.

se vocavit (i) & summ de se ipso te-
stimonium parum idoneum pronun-
ciavit (k) *MAGISTER & DOMINAS*
noster, is suo sub exemplo passim,
imo *Salomonis* ore etiam alumnos
suæ disciplinæ nosmet commonefa-
ctos voluit, ut non nostris labiis,
phariseorum more, qui *εἰς ταύτην*
προστύχωντος (ipsosem adorabant
) verum extraneorum magis sin-
cero judicio celebremur (m). Quid
Paulus? quamvis videri posset habe-
re secundum carnem aliquid, in quo
gloriari posset, an non carni, id est
naturalibus bonis diffidens, in CHRI-
STO gloriam suam omnem collo-
cavit? De donis naturæ atque gratiæ,
quæ non ipse sibi peperisset, sed
aliunde accepisset, sententiam
ipse

(i) *Matth. XI. 29.* *Job. V. 44.* (k) *Job.*
V. 31. (l) *Luc. XVIII-11.* (m) *Proverb.*
XXVII. 2.

(n) *Pbil. III. 4.* §. huic loco adde
geminum a *Cor. VII. 2.* ubi de cogni-
tione inflatis judicat, quod nullo mo-
do cognoscere, quo cognoscere deberent.

ipse sibi non arrogavit, verum
corundem ~~anteriori~~ cum gaudio & gra-
tiarum actione *omnia* transscripsit.
(n) Ad eundem modum, si i-
mitatores DEI & sanctorum ha-
beri volumus, utrum non nostrum
est perinde abnegare (**) amorē pro-
priū (naturæ bonum præstantissimū)
eundemque tanti muneris largitori,
non nostro honori, consecrare? Id-
que tanto magis, quanto veritatis
SPECIES ista præpostere manifestata,
saxum sit sublime illud, ex quo
hostis DEI hominumque datos in
vertiginem ambitious olim & ho-
die multos præcipitare solet. ISTIS
in modum propylæi præmissis, quid
de gloriae divinae actu purissimo, i-
remque humana gloria in paucis, sin-
ceræ virtutis, in pluribus vero a-
moris inordinati nervo & motivo,
(o) sit sentiendum, non è lon-
gin-

(**) Abnegationem sui, primum
principium practicum Christianismi,
appellant pii theologi.

(o) diversissimas species base con-

ginqvo perspicere possumus. Nihil
ea sedet animo sententia, qvod si
ab omnibus sit abstinentium, qvæ
speciem mali quamcunque præferunt;
(p) si ex effato *SALVATORIS*, ea,
qvibus *definite* aliis profuerimus,
sint celanda, & ad illud præstan-
dum, eo usque nosmet obligatos
voluit, ut in qvibus dextra manu
benefecerimus, eadem sinistra ma-
nus ignorare debeat (q): In iis et-
iam, qvibus aliis *indefinite* nos pro-
fuisse aut prodeesse posse speraveri-
mus, idem canon, idem affectus sit
omnino servandus. Prostat egregium
de apotheosi operum *Alexandri re-*
gis, effatum *Callisthenis philosophi*, (r)
qvod *hominem non comitari, sed se-*
qui debeat divinitas. De lauatis & glo-
riæ præsumtione in genere, idem non
immerito ferri posse judicium exi-
stet
ferri, & ab una ad alteram inferri me-
do audivimus.

(p) *I. Thessal. V. 22.*

(q) *Matth. VI. 3.*

(r) *Curt. histor. VIII. 5. 16.*

stimamus, nempe ad philosophandum, aliudve aggrediendum ~~nemorabile~~ opus nemini pro motivo inservire, verum perfectâ re, conscientiam recte factorum illam demum sequi debere animi voluptatem. Quid multis? Ista si cum virtute *veritas* sola censemur conjuncta, nisi efflagitante necessitatis suprema lege (cujusmodi apud Plutarchum (s) plures casus expressos videbis) suorum operum, sui ingenii & in rem literariam atque civilem meritorum enarratione, quamvis ex vero & solido conflata videri queat, viro bono erit omnino abstinentium. Pluribus in hoc nobili argumento versari brevitas propria vetat. ideoque finem cursis hisce imposituri, DEUM *veri bonique* contem perennem supplices precamur, velit in omnem nos clementer ducere veritatem, & ad ea quæ privatim, quæ publice fugienda

(s) In libro, qui agit de ratione, quā quā se ipsum citra invidiam laudare possit.

da aut prosequenda , celanda am
verò revelanda fuerint , intellectum
& delectum id est , PRUDENTIAM
suppeditare.

SOLI DEO GLORIA.

